

Kriminoloji ve Sosyal Bilim*

Holly Ventura Miller & J. Mitchell Miller

Çeviri: Deniz Çağtay Yılmaz

Kriminoloji, toplumsal bir sorun olan suçun, kanunların yapılması ve ihlâli ile toplumun bu fenomene (mesela; kanunların yapılması, kanunların ihlâl edilmesi ve kanunların uygulanmasına dair bilimsel araştırmaların) karşı tepkisinin de göz önünde bulundurularak, bilimsel olarak incelenmesidir (Sutherland, 1939). Kriminoloji, akademik bir çalışma alanı olarak, bir sosyal bilim olma kıstaslarını karşılamaktadır. Bu kıstaslar şöyle belirtilir:

Bu disiplinlerin bütünü ya da herhangi bir disiplin, sosyal fenomenlerin sistematik bir şekilde çalışılması ile ilgilenir. Sosyal çalışmaların fen bilimlerini temel alan herhangi bir anlayış doğrultusunda bilimsel olarak görülmesi yaklaşımını reddeden sosyologlar bulunmasına rağmen bilimin hiçbir mefhumu bu kullanım ile anıştırılmamaktadır. (Jary & Jary, 2000, “sosyal bilim” hakkında bir madde).

Sosyal bilimler ile (örneğin; psikoloji, siyaset bilimi, sosyoloji, antropoloji, iktisat bilimi) doğa bilimleri ya da pozitif bilimler (örneğin; kimya, fizik, biyoloji) arasındaki fark ilgilendikleri konuların farklı olmasından ibaret değildir. Misal; tarihi Antik Yunan’a kadar uzanan doğa bilimleri çok daha uzun bir geçmişe sahipken sosyal bilimler 19. yüzyılın sonlarına ve 20. yüzyılın başlarına kadar üniversite müfredatında yer almamıştır. Ancak o zaman sosyolojinin kurucu babalarından Émile Durkheim, sosyolojinin bir *sui generis* -yani psikolojiden, felsefeden ve diğer ilgili alanlardan ayrı, kendi ayakları üzerinde duran bir çalışma alanı- olduğunu ilân edebilmişti. Bu, kuramsal ve metodolojik silsilesinin izlerini kendisinden daha büyük bir çalışma alanı olan sosyolojiye kadar takip edilebilen mevcut kriminoloji disiplini için önemli bir zaman dilimine işaret eder.

Bilimsel araştırmanın bağlamı da aynı zamanda sosyal ve pozitif/doğal bilimler arasında farklılıklar gösterir. Daha net ifade etmek gerekirse, kriminoloji alanı için toplumun bir laboratuvar olarak kullanılması hem birtakım zorluklar hem de birtakım avantajlar sunar. Sosyal laboratuvar, bilhassa sosyal bilimcilerin, hipotetik çıkarım ve deneysel araştırma tasarımlarındaki hafifletici unsurları layıkıyla ortadan kaldırmadaki yetersizliklerini çevreleyen araştırma için çıkarımlar sağlar. Gerçekten de kriminolojik teşebbüsün en zorlayıcı taraflarından biri, bir müdahale değişkeni olmasaydı gerçekleşecek olan karşı olgusal etkili bir şekilde tahmin etmede deneyimlediği zorluktur. Alternatif bir metodolojik yaklaşım olarak sosyal bilim, genellikle pozitif bilimleri taklit etmeye çalışan yarı-deneysel araştırma tasarımına ve çoğu kez deneysel olmayan istatistiksel kontrol kullanımına büyük ölçüde bel bağlar.

* **Orijinal Kaynak:** Miller, Holly Ventura & Miller, J. Mitchell (2014). “Criminology and Social Science” *The Encyclopedia of Theoretical Criminology*, DOI: 10.1002/9781118517390.wbetc239 **Yazarların E-Posta Adresi:** holly.miller@unf.edu, mitch.miller@unf.edu

Deniz Çağtay Yılmaz tarafından *sosyalbilimler.org*’da yayımlanmak üzere Türkçeye çevrilmiştir.

Erişim Linki: <https://www.sosyalbilimler.org/kriminoloji-sosyal-bilimler> | **Yayın Tarihi:** 28/10/2019

Sosyal bilimler, kaynağını büyük ölçüde bilimin ana felsefe akımlarından almakta ve bu akımları takip etmektedir. Bu akımlardan en çok dikkat çekenleri pozitivism ve öznelciliktir. Pozitivism, birkaç on yıl süresince sosyal bilimler genelindeki araştırmaları etkileyen başat bir paradigma olagelmıştır. *Sosyal Bilimler Sözlüğü*'ne (Gould & Kolb, 1964, 530) göre, pozitivism, “doğa bilimlerinde olduğu kadar sosyal bilimlerde de duyu deneyimlerinin ve onların mantıksal ve matematiksel ele alınış tarzlarının bütün zaman ve zahmete değer bilgilerinin yegâne kaynağı olduğu görüşüne dayanan felsefi bir yaklaşım, teori ya da sistemdir.”

Comte'un, Newton'ın ve Viyana Çevresi'nin sosyal düşüncelerinden türeyen pozitivism mantığı hem arı hem de uygulamalı araştırmayı, esasen çeşitli analizlerin kullanımı vasıtasıyla sınyarak, çağdaş sosyal bilim teorisi için standardı belirler. Pozitivism dört genel ilkeyle karakterize edilir: (1) Sistematik gözlem, (2) kanıt toplama, (3) nesnel gerçeklik ve (4) tümdengelsel akıl yürütme. Pozitivism ve onun sosyal bilimlerde değişken analizler kullanması, korelasyon ve en nihayetinde nedensellik kurulması amacına yönelik indirgemecilik, sınıflandırma ve ölçüm kavramlarını vurgular.

Buna karşılık, öznelcilik ya da yorumculuk, araştırmının doğasına dair sunduğu temel varsayımlar dahilinde pozitivismden ayrılır ve sosyal araştırmının tasarlanması ve yürütülmesi için alternatif bir çerçeve sunar. Niteliksel doğalcı bir araştırma tarzını besleyen dinamik ve gelişimsel bir bakış açısı olan öznelcilik, sosyal bilimlerde pozitivism'e karşı en başta gelen alternatif olarak kabul edilmiştir. Öznelcilik, sosyal fenomenlerin tek başlarına nesnel olarak ölçülemeyeceğini, tersine, her bir konseptin paylaşılan anlam ve yorumlarla inşa edildiğini ve anlaşıldığını ileri süren felsefi ve metodolojik bir yaklaşımdır. Pozitivism, araştırmacının ve öznenin herhangi bir öznelliğini veya önyargısını gidermeye çalışırken, yorumculuk her bir katılımcının insan eylemlerine dair algılarının değerlendirilmesini teşvik eder. Kaynağını sosyolojik bir vecize olan “algılama gerçekliktir” sözünden alan öznelcilik, her bir aktörün kendilerini ve dünyalarını yorumladıkları benzersiz öz-yorumlarına göre hareket ettiklerini ve tepki verdiklerini kabul eder. Sık sık öznel yorumlama olarak anılan bu tutum, yaklaşımın en önemli ilkesini temsil eder; öznel bir dünyada eylem ve etkileşimin çalışılması ve tanımlanması için kullanılan yöntemleri belirler.

Bir çalışma alanını bir bilim olarak tanımlayan bir başka özellik de mevzubahis alana özel, birtakım etiyolojik açıklamalardan oluşan kuramlardır. Çeşitli sosyal bilimler, sıklıkla daha geniş sosyal perspektiflerden –yani işlevselcilik (Durkheim, Parsons, Merton), çatışma (Marx) ve sembolik etkileşimcilik (Weber, Mead, Blumer)– türedikleri varsayılan, belirli teoriler tarafından şekillendirilmiştir. Kriminoloji kaynağını kesinlikle önde gelen etiyolojik yaklaşımlarını yönlendiren bu perspektiflerden (mesela; suçun sosyal ekolojisi, sosyal öğrenme, alt kültürel, toplumsal denetim, etiketleme ve eleştirel/çatışma kuramları) alıyor. Örneğin; erken dönem kriminolojik araştırmalar suçu ve suçluluğu; sosyal düzensizliği içeren (işlevselcilik), ayırıcı birliktelikler (teorisi-sembolik etkileşimcilik) ve kültür çatışması noktasından teşhir eder. Günümüzün sosyal öğrenme ve öz kontrol gibi önde gelen kuramları da bu perspektiflerden kaynaklanmaktadır.

Kriminologlar ister bir kuramı geçerli kılmaya ister yeni bir fenomeni keşfetmeye ya da ister bir çocuk adalet programının veya suçlu adalet programının operasyonel verimliliğini

değerlendirmeye yelteniyor olsunlar, onlar da aynı zamanda sosyal bilimlerin başat metodolojik paradigmalarını benimserler ve hem nicel hem nitel olmak üzere geniş bir dizi araştırma metodu kullanırlar. Alan, başta Chicago olmak üzere, ABD’deki kentsel alanlarda giderek artan sosyal suç sorununa ışık tutmak için tasarlanan nitel araştırma metodolojilerinin kullanımı yoluyla büyük ölçüde yirminci yüzyılın başlarından ortalarına kadar geçen dönemde inşa edilmiştir. Kriminoloji bu nitel gözlemleri resmî istatistiklerle birleştirerek, 20. yüzyıl boyunca gelişmiş hem bireysel suçluluk için hem de toplam suç oranları için geniş bir kuramsal açıklama yelpazesi sunmuştur. Buna bağlı olarak, kriminolojinin sosyal bir bilim olarak değerlendirilmesi için sağlam gerekçeler bulunabilir.

Sosyal bir bilim olarak kriminoloji sorunsalı, hem sosyolojinin içine gömülmüş olma durumundan ve hem de kriminoloji ve tamamlayıcı cezaî adalet alanının aslında birbirinin aynısı olduğu hatalı varsayımından ileri gelmektedir. Kriminolojinin bir sosyal bilim olduğu apaçık ortada olduğu hâlde, diğer suç-odaklı akademik alanların sınırlarının ve hiyerarşilerinin çözülmesi önemli oranda daha zordur. Kriminoloji, tarihsel olarak, ana disiplini sosyoloji içinde –tabiri caizse çarpıklık ve sosyal kontrol sosyolojisinin tasfiyesi ve evrimsel neticesi olan büyük bir uzmanlaşma alanı olarak kabul edilmiştir.

Günümüzde kriminoloji, sosyoloji departmanlarında lisans ve yüksek lisans seviyesinde temel bir araştırma odağı ve resmi bir kulvar olmaya devam etmektedir. Bununla birlikte, birçok yükseköğretim ve üniversitede bağımsız bir disiplin haline gelerek sosyolojiden ayrılmıştır (1970’lerden bu yana sosyal bilimlerdeki bir trend, çocuk ve aile çalışmaları, kadın çalışmaları ve Afro-Amerikan çalışmaları gibi birçok görece “genç” alanlardan sorumludur.

Kriminoloji sıklıkla, kriminolojinin sosyolojiden farklılaştığı 1970’lerde, yükseköğretim seviyesinde ortaya çıkan ceza adaleti alanı ile karıştırılır ya da (alternatif olarak) karşılaştırılır. Ceza adaleti, büyük bir ölçüde, insan hakları hareketi, Vietnam Savaşı ve popüler kültürün genel olarak liberalleşmesini içeren dönemin ruhu tarafından şekillendirilmiş ve onu yansıtmıştır. Bu sosyal hareketler, çocuk suçluluğu ve İkinci Dünya Savaşı’nın bitiminden beri yükselen bir suç oranıyla genel sosyal düzene ve kanunî yaptırım yönetimine karşı geniş çaplı zorluklar çıkarmıştır. ABD’nin yasama yolu ile verdiği tepkiler, ceza adaletine kaynak sağlama ve ceza adaleti idarecilerinin, özellikle polislerin, profesyonelliğini arttırmaya çalışan *Kanunî Yaptırım İdaresi Kanunu*’nu [Law Enforcement Administrative Act / LEAA] içeriyordu. Bundan dolayı, (aslen “polis çalışmaları” ya da “polis bilimi” olarak bilinen) ceza adaleti programları, ABD genelinde yüksek öğretim enstitülerinde kurulmuştu. LEAA, kriminolojinin daha kuramsal yönelimiyle çelişerek, ceza adaleti alanını uygulamalı ve uygulayan odaklı bir çalışma alanı olarak tanımlamaya hizmet etmiştir.

Günümüzde, uygulamalı bilim olan ceza adaleti ile sosyal bilim olan kriminoloji arasındaki paradigmatik çatışma hâlâ devam etmekle birlikte büyük ölçüde çözülmüştür. Bu ikisi, doğal bir biçimde birbirini tamamlar ve kapsam ve araştırma odağı açısından o derece iç içe geçmişlerdir ki, farklılıklar çoğu kez sadece anlambilimsel meselelerdir. Kriminoloji şimdilerde, kendisini doğa bilimlerine daha çok yaklaştıran yeni bir evrim süreciyle karşı karşıya: biyososyal kriminolojinin gelişimiyle. Biyososyal perspektifler suçlu çalışmaları için kesinlikle yeni olmamakla birlikte, agresif ve anti sosyal davranışlara sebep olabilecek nöropsikolojik ve

genetik etmenlere dikkat çekmektedir. Bu gelişme, alanın, sadece disiplinin temelinde olduğu gibi kalan sosyolojik etmenleri değil fakat aynı zamanda, bireysel niteliklerin bazılarını daha fazla anti sosyal davranış riski altına sokabileceğini göz önünde bulundurmasını gerektirmektedir. Biyososyal bilim insanları, biyolojik ve genetik etmenlerin kriminolojik araştırmalara dâhil olması için yeni bilimsel keşiflerin heyecanında destek aramak, karmaşık araştırma yöntemlerinin kullanılması ve arttırılmış kuramsal özgüllüğü de içeren oldukça ikna edici argümanlar öne sürmüşlerdir (Wright & Boisvert, 2009). Daha da önemlisi, biyososyal araştırma, anti sosyal davranışa neden olmak için iş birliği yapan bireyin önemi ve çevresel etkileşimleri içeren başlıca önermeleri için hatırı sayılır miktarda ampirik destek toplamıştır. Bu genetik, nörolojik, biyolojik ve psikolojik etmenlerin suç etiyojisine dâhil edilmesi, hâlihazırda verimli olan bir sosyal bilimin daha fazla gelişmesi için önemli bir fırsat sunmaktadır.

Kaynakça

Jary, D., & Jary, J. (2000). *Sociology: The Harper Collins Dictionary*. New York: Harper-Collins.

Sutherland, E. H. (1939). *Principles of Criminology*, Philadelphia: J. B. Lippincott.

Wright, J. P., & Boisvert, D. (2009). What Biosocial Criminology Offers Criminology. *Criminal Justice and Behavior*, 36(11), 1228–1240.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler alanında çalışma yürüten her bireyin yararlanmasına veya katkı sunmasına açık akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube’da @sosbilorg kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*’i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde sosyalbilimler.org’da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.